

INHOUD

Voorwoord	1
Colofon en praktische informatie	2
Helpende handen: de vrijwilligers van Itinera Nova – het technisch team	3
Het stadsarchief, de Rijksuniversiteit en de nationale geschiedenis, 1827-1830	4
Genese van de door Edward Van Even uitgegeven Geschiedenis van Leuven van Willem Boonen	6
IN DE KIJKER: de nieuwe website van het Itinera Nova-project	8

Bestuurslid Jules Audiens gidst de wandeling op de Stadsbegraafplaats.

Blijf via onze website www.salsa-archief.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw

Samen Actief voor het Leuven StadsArchief
SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijke nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuven Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Beste Salsa!-leden,

na een gevuld voorjaar en een korte zomerpauze, kijken wij er samen met het Stadsarchief naar uit om jullie te verwelkomen op de jaarlijkse **Open Archiefdag** en boekenverkoop op **zaterdag 12 oktober (10-17u)**. Het Stadsarchief zal dit jaar enkele kronieken en een geschonken dagboek uit de Eerste Wereldoorlog in de kijker zetten. Wie een blik achter de schermen wilt werpen, kan zich inschrijven voor een rondleiding of kan meer uitleg over de werking van het archief vragen aan het aanwezige personeel. Ook gaat er een stockverkoop van boeken door in de leeszaal. Meer info over de activiteiten in het Stadsarchief volgt eind september per mail en op de websites van het Stadsarchief en Salsa. In de gang van Tweebronnen kunnen jullie die dag ook terecht bij verschillende standhouders voor onze **achtste grote verkoop van boeken, postkaarten, etsen enz. over de geschiedenis van Leuven en omgeving**. Zoals ieder jaar bieden verschillende particulieren en verenigingen er hun stocks en dubbels te koop aan aan aantrekkelijke prijzen. Het is misschien ook de gelegenheid om jullie reeks Salsa-cahiers te vervolledigen met onze jongste publicatie over het Leuvense jongensweeshuis van de hand van Lieven Peeters!

Later dit **najaar** plannen we met het bestuur nog een **lezing**, maar meer informatie daarover volgt nog per mail en op onze website. Hou alleszins zeker onze website (www.salsa-archief.be) in de gaten, want onze webmaster Fernand houdt deze steeds up-to-date met foto's van onze activiteiten en nieuws van Salsa en het Stadsarchief. Zo kan je er ook foto's vinden van onze wandeling op de stadsbegraafplaats in juni, waar bestuurslid Jules Audiens de aanwezigen kundig en erg levendig vertelde over de verschillende verzetsgroeperingen die in het Leuvense actief waren. De verhalen van moed en onmenselijkheid grepen de aanwezigen bij de keel, net zoals Jules' uitvoering van het 'martelaarslied van Breendonk'. De tekst van dit lied kunnen jullie overigens ook terugvinden op onze website.

Tussen de verlopen door, werd er deze zomer naarstig doorgewerkt in het Stadsarchief. Zo ondersteunden vijf jobstudenten de werking door archiefstukken te scannen, registeren en inventariseren. Daarnaast trok de lancering van de nieuwe website van het Itinera Nova-project nieuwe vrijwilligers aan, die de afgelopen weken al een opleiding (met onder meer een cursus paleografie) kregen. De inspanningen van het Stadsarchief om een ruim en nieuw publiek te bereiken werpen dus zeker zijn vruchten af. Dat blijkt ook uit het feit dat er vorig schooljaar maar liefst 400 leerlingen het archief leerden kennen via rondleidingen en schrijfworkshops!

Eind juni vond in het Stadsarchief nog de boekvoorstelling van **Lekkere Plekken** plaats in het kader van het culinair erfgoedfestival 'Erfood'. Dit boek is een realisatie van het

Centrum Agrarische Geschiedenis en bundelt interessante verhalen en mooie beelden over hoe eten en drinken in Leuven de voorbije tweehonderd jaar de straten kleurden. In het boek lees je het verhaal van markten, kruideniers, supermarkten en delicatessenwinkels, maar ook van cafés en restaurants, *streetfood* en reclame. Meer dan honderd weinig bekende foto's, waaronder een groot aantal beelden uit het Stadsarchief, brengen die plekken in beeld. Het boek kost €27,95 en kan onder meer in het Stadsarchief aangekocht worden.

Over boeken gesproken: opmerkelijke bezoekers van het Stadsarchief en volgers van de Facebookpagina van de Erfgoedcel was misschien al opgevallen dat bestsellerauteur Bart Van Loo begin vorig jaar een bezoek bracht aan het Stadsarchief. Hij kwam er toen inspiratie opdoen over het vijftiende-eeuwse Brabant voor zijn opvolger van *De Bourgondiërs* en was erg onder de indruk van de rijke collectie oorkonden en in het bijzonder het lange charter ter ere van de Blijde Inkomst van Maria Van Bourgondië in mei 1477. Het personeel van het Stadsarchief nam de auteur ook op sleeptouw in de stad. Ruim anderhalf jaar na het bezoek van Van Loo, verscheen begin september zijn nieuwste boek: *Stoute schoenen. In de voetsporen van de Bourgondiërs*. Daarin gaat hij op zoek naar de zicht- en tastbare restanten van de Bourgondische hertogen in de Lage Landen en daarbuiten, en uiteraard ook in Leuven! Aan jullie om te ontdekken hoe hij Leuven in beeld brengt in deze nieuwe publicatie...

Veel leesplezier met deze nieuwsbrief en de boekentips,
Het bestuur van Salsa! vzw

COLOFON

Redactie | Gilbert Huybens, Gustaaf Janssens,
Siegfried Slangen, Valerie Vrancken (eindredactie)
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Valerie Vrancken,
Blandenstraat 150, 3053 Oud-Heverlee
Beeldmateriaal | Stadsarchief Leuven,
Fernand Bertrand, Siegfried Slangen, KU
Leuven Bibliotheken Bijzondere Collecties,
Universiteitsbibliotheek Gent, Nationaal Archief
(Den Haag)
Druk | Drukkerij De Bie, Duffel
Vormgeving | AtelierAnnelies
www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

Website | www.salsa-archief.be
E-mail | salsaarchief@gmail.com
Adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Ondernemingsnummer | 0871.629.528
Bestuursleden | Jules Audiens, Fernand
Bertrand (ondervoorzitter), Koen Dobbelaere
(penningmeester), Hendrik Ollivier (secretaris),
Siegfried Slangen, Timo Van Havere en Valerie
Vrancken (voorzitter)
Erevoorzitter | Gustaaf Janssens

Lid worden? U kan lid worden van SALSA! vzw door overschrijving van €20 (voor gewone leden) of €40 (voor steunende leden) op volgend rekeningnr.: IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de driemaandelijks nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen van de eigen publicaties met korting en gratis toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/27 42 22
archief@leuven.be

Je kan de leeszaal bezoeken van maandag tot en met vrijdag van 9 tot 13 uur. Archiefstukken aanvragen en raadplegen kan alleen op afspraak.

ISSN: 2593-6212

Ook tijdens de zomervakantie wordt er (paleografie)cursus gegeven in het Stadsarchief.

Helpende handen: de vrijwilligers van Itinera Nova – het technisch team

Het Stadsarchief kan rekenen op een enthousiast team van vrijwilligers dat een onmisbare bijdrage levert aan de werking van het archief. In deze rubriek zetten we hen centraal. In de vorige aflevering van *Helpende handen* kwam Jos Jonckheer aan het woord, voor deze nieuwsbrief spraken we met Rudi Thomassen en Wilfried Geyskens, die voor het project Itinera Nova het technisch team vormen. Hun collega-vrijwilliger Martin Van Boom maakte ook deel uit van dit team, maar overleed jammer genoeg vorig jaar. Rudi, Wilfried en Martin werden door het personeel van het Stadsarchief liefdevol 'het triumviraat' genoemd.

Wat zijn jullie taken?

Voor kleinere ingrepen scant Rudi af en toe registers. Jos indexeert de beelden, hij geeft ze hun kenmerken waarmee ze voor het systeem en de verwerking op de website bruikbaar worden. Wij controleren vervolgens de bestanden op ontbrekende beelden en nummers, foute naamgeving (de naam moet aan een bepaald formaat voldoen), dubbele bestanden en de grootte van de scans. Wanneer de scans in een register systematisch heel groot zijn (meer dan 60 MB) moeten die soms opnieuw gescand worden, anders belasten zij het systeem te veel. Wanneer ze te klein zijn, kunnen ze van slechte kwaliteit zijn. Na die controles zetten we de TIFF-bestanden op een plaats in het systeem van waaruit ze naar Keulen gestuurd kunnen worden. Daarna zetten we de TIFF-bestanden om naar JPEG en voegen een watermerk toe. De omzetting naar een kleiner formaat is noodzakelijk om de beelden op de website te kunnen plaatsen en ze vlot toegankelijk te maken voor geïnteresseerden en transcribenten.

Wat is jullie achtergrond?

Wilfried: Ik studeerde af als klinisch laborant. Later ben ik gaan werken op de dienst financiën van de stad Leuven, daar leerde ik werken met computers.

Rudi: Ik heb germanistiek gestudeerd. In de jaren 1970 werkte ik als docent Nederlands in München. Daarna werkte ik in Leuven tot aan mijn pensionering als docent Duits en Engels aan het ILT en het CLT.

Waarom kozen jullie voor dit vrijwilligerswerk?

Wilfried: Ik ging op mijn zestigste met pensioen en zocht een zinvolle bezigheid. Na een lessenreeks "Middel Nederlands lezen" begon ik met transcriberen van oude aktes, een werk dat ik ook thuis kon doen. Ik vond die aktes intrigerend en het transcriberen uitdagend. Op een zeker ogenblik zocht de toenmalige projectleidster een vrijwilliger met kennis van Linux omdat het hele

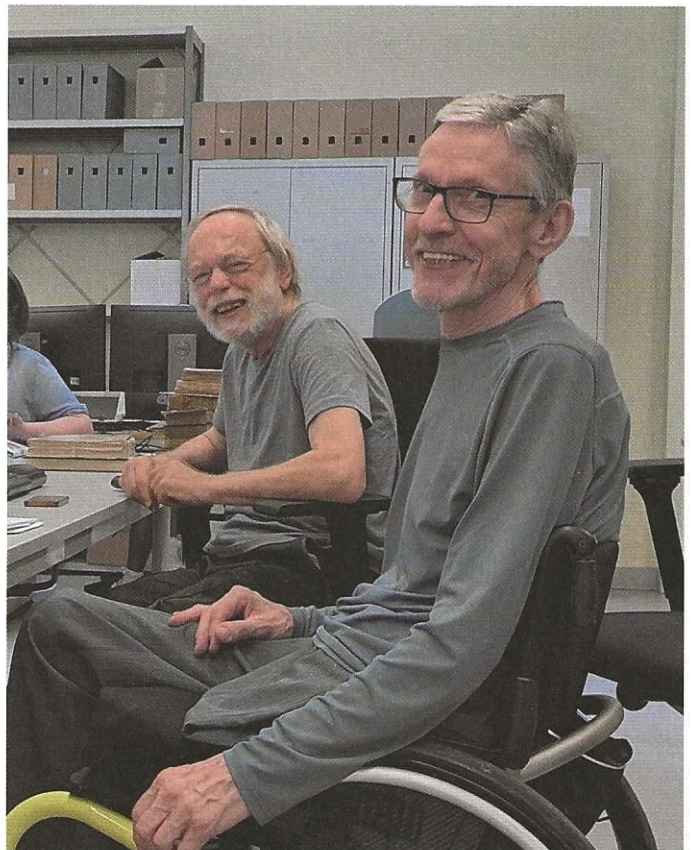
proces toen nog uitsluitend in een Linux-terminal kon gebeuren. Ik schreef voor Rudi en Martin een beknopte Linux-handleiding en het "triumviraat" zag het licht. Een uiteenzetting aan de universiteit van Keulen stoomde ons klaar voor het echte werk.

Rudi: Ik werd aangetrokken tot Itinera Nova omdat er een samenwerking met de universiteit van Keulen in het spel was. De laatste jaren in het CLT stond ik in voor de goede computerwerking. Zodoende kwam ik bijna vanzelf bij het helpen omgaan met en het instellen van de boekscanner terecht, die toen voor iedereen een nieuw en soms eigennuttig beestje was. Later heb ik de huidige taken op mij genomen.

Wat heeft jullie het meest verbaasd of verrast sinds jullie meedraaien achter de schermen?

Hoezeer de bestendigheid van het digitale wankeler is dan het bewaren van papier, en hoe snel bijleren en aanpassen aan nieuwe technologie dus allernoodzakelijkst is. Je ziet ook hoe de technische evolutie en de rol van AI (*artificial intelligence*) in het systeem altijd maar sneller gaan. Maar ook hoe vriendschap soms plots dieper blijkt te gaan dan gewone collegialiteit en dus een echte verrijking is.

* Deze bijdrage dragen we graag op aan Martin.

Rudi en Wilfried (foto Siegfried Slangen)

Het stadsarchief, de Rijks-universiteit en de nationale geschiedenis, 1827-1830

Tegenwoordig is iedereen welkom in het stadsarchief. Dat was ooit anders. Tweehonderd jaar geleden konden zelfs professoren en studenten van de universiteit niet zomaar in de oude stukken neuzen. Dat veranderde aan het einde van de jaren 1820. Wat gebeurde er toen?

De nationale geschiedenis

Twintig jaar nadat de Franse revolutionairen de universiteit van Leuven hadden gesloten, werd in 1817 door de Nederlandse overheid een Rijksuniversiteit opgericht. In die nieuwe instelling – en in haar tegenhangers in Gent en Luik – kon de elite die het jonge land nodig had, worden gevormd. De Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden waren immers nog maar sinds 1815 verenigd. Een hervorming van het onderwijs was maar één van de manieren waarop werd getracht de nieuwe staat te grondvesten. De keuze om van Leuven opnieuw een universiteitsstad te maken, lag daarbij voor de hand: het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden wilde zich wortelen in de geschiedenis.

Vooraf tijdens de jaren 1820 kon het nationale verleden op veel aandacht rekenen. Op 23 december 1826 schreef koning Willem I een prijsvraag uit. Wie het beste plan voor een bewerking van de 'algemeene Nederlandsche geschiedenis' instuurde, zou de titel van 'geschiedschrijver des Rijks' verwerven. Het werk dat die nationale historicus vervolgens diende te schrijven, moest gebaseerd zijn op 'de meest echte bescheiden'. Op archiefstukken dus. Door authentieke bronnen te gebruiken, zou de nationale geschiedenis onpartijdig zijn. Zo zou uit oude onenigheden de angel worden getrokken. Ook dat kon helpen om de vereniging van de Nederlanden te consolideren.

Helaas: het enthousiasme voor de algemeen-Nederlandse geschiedschrijving bleek beperkt. Historici vreesden dat er in een dergelijk geschiedverhaal niet genoeg plaats zou zijn voor de eigenheid van de verschillende regio's. Onderzoekers uit zowel het Zuiden als het Noorden verdiepten zich het liefst van al in hun eigen streek. Ook daarbij moesten weliswaar archiefbronnen worden gebruikt. Eigenlijk was dat al eeuwenlang een evidente werkwijze. De manier waarop archieven konden worden geraadpleegd, voelde echter meer en meer als ouderwets aan. Daar mocht best verandering komen.

Het stadsarchief

Hoe kreeg een historicus toegang tot een archief? Toen Karl Bernhardi, die sinds 1826 de Leuvense universiteitsbibliotheek beheerde, zich tijdens de zomer van 1827 op het stadhuis aanbood om het archief te raadplegen, wilde het stadsbestuur hem geen originele stukken tonen. Bernhardi had het geluk dat hij in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken handelde. Het ministerie stuurde daarom een brief naar Leuven met de vraag de bibliothecaris behulpzaam te zijn. Pas toen opende het stadsbestuur zijn archiefkamer.

Bernhardi was niet zomaar geïnteresseerd in het stadsarchief. Op 30 juli 1827 had hij vergaderd met vijf andere erudieten en de minister van Binnenlandse Zaken – dat was toen Louis van Gobbelschroy – over het uitgeven van oude Belgische kronieken. Een van de beslissingen die door hen werd genomen, was dat Bernhardi voor de publicatie van de vijftiende-eeuwse kroniek van Emond de Dynter zou zorgen. Om die uitgave te verrijken, zou hij ook het stadsarchief benutten. Dat stemde Van Gobbelschroy

C.P. Serrure (Universiteitsbibliotheek Gent)

Baron de Reiffenberg (KU Leuven Bibliotheken Bijzondere Collecties)

tevreden. De terughoudendheid van het Leuvense stadsbestuur en andere overheden om hun archieven ter beschikking te stellen, vond de minister echter maar niets.

Op 4 augustus 1829 vaardigde Van Gobbelschroy een reglement uit waarmee alle oude overheidsarchieven voor onderzoek werden opengesteld. Er werd weliswaar enig voorbehoud gemaakt: enkel wie 'bekend en vertrouwd' was, was welkom in de archieven. Dat was nauwelijks een hinderpaal, want in heel het land waren er maar weinig mensen die aan historisch onderzoek deden. Zij kenden elkaar meestal. Soms werkten ze zelfs erg nauw samen. Dat was onder meer het geval in Leuven. Bernhardi was daar niet de enige die zich met de nationale geschiedenis bezighield.

Bernhardi, van Bylandt en Serrure

Dat Bernhardi in Leuven was terechtgekomen, was te danken aan graaf Frederik van Bylandt. Deze jongeman was geboren in Den Haag, maar omdat zijn vader provinciaal commandant van de provincie Zuid-Brabant werd, vestigde het gezin zich in Brussel. Daar kregen de kinderen les van een Duitse huisleraar: Bernhardi. Toen de oudste zoon, Frederik, in 1822 in Leuven ging studeren, schreef ook Bernhardi zich in. De twee studenten waren erg leergierig. Al snel raakten zij geboeid door het nationale verleden.

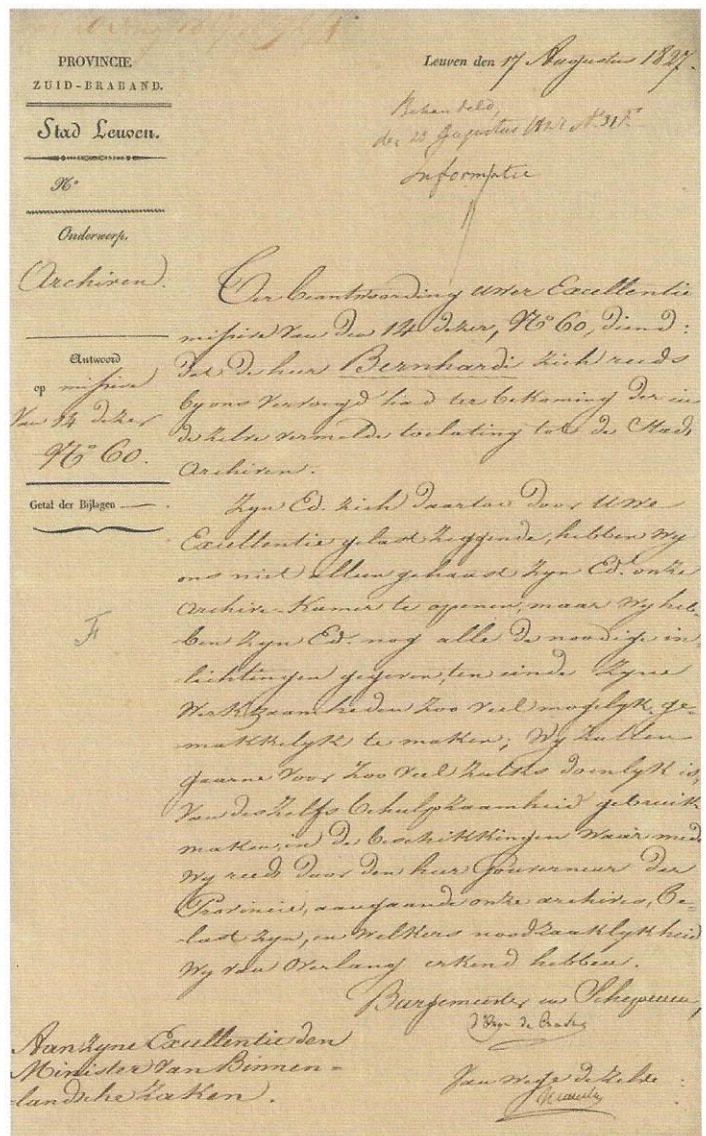
Vanaf augustus 1825 werkte Bernhardi op vrijwillige basis aan een catalogus voor de universiteitsbibliotheek. De eigenlijke bibliothecaris had daar namelijk geen tijd voor. Baron Frédéric de Reiffenberg was immers ook hoogleraar. Idel als hij was, vond hij het lastig om een functie op te geven, maar uiteindelijk gaf hij toe: in februari 1826 werd Bernhardi volwaardig bibliothecaris. Op die manier kwam Bernhardi in het vizier van het ministerie van Binnenlandse Zaken, zodat hij lid werd van de commissie voor het uitgeven van kronieken. In dat initiatief speelde de Reiffenberg overigens een cruciale rol.

Nadat Bernhardi toegang tot het stadsarchief had gekregen, ging hij daar samen met van Bylandt aan de slag. Zij kregen het gezelschap van nog een student: Constant Philippe Serrure, die al wat archiefervaring had. In Antwerpen had Serrure onder begeleiding van Jan Frans Willems oude documenten overgeschreven. Serrure rapporteerde nauwgezet aan Willems over zijn Leuvense archiefavonturen. 'Wij hebben eindelijk de Lovensche charter-boeken ontdekt', schreef hij bijvoorbeeld in februari 1828.

Grootse plannen

Het enthousiasme van de archiefverkenner was groot. Willems, die met *Mengelingen van vaderlandschen inhoud* een eigen tijdschrift uitgaf, verwelkomde kopijen uit Leuven. Serrure bezorgde hem een ordonnantie over het muntwezen die hertogin Johanna van Brabant in 1393 had uitgevaardigd, van Bylandt een bespreking van een oude kaart van de Schelde. Het Leuvense stadsarchief had hij daarbij niet nodig, maar van Bylandt verdiepte zich ook in het Charter van Kortenberg (1312). In Leuven wordt daarvan een origineel bewaard.

Serrure hield zich bezig met de Leuvense oorkondenschat als geheel. Hij stelde een overzicht op van 814 charters. Die inventaris bezorgde hij aan de universiteitsbibliotheek en aan de Koninklijke Academie van Wetenschappen en Letteren, oftewel aan Bernhardi en baron de Reiffenberg. Als Academielid hield de Reiffenberg namelijk in maart 1829 een lezing over het stadsarchief.

Het stadsbestuur van Leuven verwelkomt Bernhardi in zijn archief (Nationaal Archief, Den Haag)

Daarin lanceerde hij het plan om een nationale oorkondeninventaris op te stellen. Bernhardi kon dan weer van de charterlijst gebruikmaken voor zijn werk aan de kroniek van de Dwynter.

Niet alleen kopieën en inventarissen werden uitgewisseld. In juli 1829 bezorgde Willems het erelidmaatschap van het taalkundig genootschap 'Tot Nut der Jeugd' aan de Reiffenberg. De hoogleraar liet zich niet onbetuigd: een jaar later kon hij Willems feliciteren met diens eredoctoraat van de Leuvense universiteit. Op dat moment was de groep al uit elkaar aan het vallen. Bernhardi liet de kans om in Kassel bibliothecaris te worden, niet liggen. Serrure wilde hem graag opvolgen, maar hij kreeg slechts een plaats als adjunct aangeboden. Dat was voor hem niet genoeg. Op het moment dat de Belgische Opstand uitbrak, was nog niemand benoemd.

Na de revolutie lag de hele universiteit op apegapen. Ze werd in 1835 afgeschaft. Serrure werd in 1832 archivaris in Gent, de Reiffenberg werd hoogleraar in Luik. Voor van Bylandt verloor de Brabantse geschiedenis elke aantrekkingskracht. De opstand was immers voor zijn vader een vernederende ervaring geweest. Hun projecten bleven onuitgevoerd of werden later door anderen gerealiseerd. Zo verscheen de kroniek van de Dwynter in 1854-1860. Eén fundamentele verwezenlijking was wel aan de Leuvense groep te danken: de vrije toegang tot archieven werd steeds meer een evidentie.

Genese van de door Edward Van Even uitge- geven *Geschiedenis van Leuven* van Willem Boonen

In 1594 beëindigde de Leuvense stadsklerk Willem Boonen (ca. 1547-1618) [MA VII, nr. 41 = VE1880, p. XI-XX] zijn opus magnum: *Antiquitates Lovanienses* [OA, nrs. 40-41]. Van sommige hoofdstukken werden afschriften gemaakt die in het Stadsarchief en de KBR worden bewaard:¹

Handschriften in het Stadsarchief

- OA, nr. 42** 16de eeuw, *Antiquiteiten der stad Loeven*, 71 fol. [hoofdstuk II = VE1880, p. 179-235, 240-241].
- OA, nr. 43** 17de eeuw, 426 fol. [hfst. II, III, IV = VE1880, p. 179-244, 257-294, 295-317]. Fol. 26-126: ingekleurde wapenschilden. Schenking in 1853 door Adrien Fonson (1820-1895) aan het stadsarchief.
- OA, nr. 44** 17de eeuw [fol. 58: 20 april 1682], 60 fol. [hfst. II = VE1880, p. 179-258]. Fol. 28-55: ingekleurde wapenschilden.
- OA, nr. 45** 17de eeuw, [99] fol. Oude paginanummering beginnend met 498, met vergissingen [hfst. III = VE1880, p. 257-258]. Fol. [497-595]: wapenschilden met commentaren.
- OA, nr. 46** 17de eeuw, 21 niet gefolieerde losse katernen, [183] fol. [hfst. I = VE1880, p. 3-175].
- OA, nr. 47** 18de eeuw, 14 losse katernen, [152] fol. [hfst. I, IV = VE1880, fragmentarisch: p. 179-217, 295-307].
- OA, nr. 48** 16de eeuw, 35 fol. Dezelfde hand als het originele handschrift [hfst. I = VE1880, p. 182-188, 199-200]. Fol. 24-32: *Genealogie [...] van de hertogen van Brabant* etc.
- MA VII, nr. 42** 19de eeuw, 120 p. Kopie van de *Aantekeningen* van de Leuvense kroniekschrijver Michiel Pelckmans (1732-1808) [VE1880, 437-440] met correcties door Van Even [hfst. II = VE1880, p. 440-485].

KBR-handschriften

- Nr. II 306** 16de eeuw, 71 fol. Ingekleurde tekeningen van de oudtestamentische vrouwen uit de *Leuvense Ommegang*.² Sinds 1878 in de KBR.
- Nr. 17174-17175** 18de-19de eeuw. *Oude Memorien*: deel 1, 347 p., deel 2, [159] fol. [verwarrende paginering], *Aantekeningen* van Pelckmans [cf. supra]. Beide delen kwamen na zijn overlijden in het bezit van gravin Anne Thérèse d'Yve (1738-1814), Charles van Hulthem (1764-1832) en in 1836 van de KBR.
- Nr. 17176** 18de eeuw, 40 fol. [hfst. II = VE1880, p. 179-218]. Bezitters: gravin d'Yve, Van Hulthem, KBR.

Uitgave

Al in 1829 en 1860 werden, respectievelijk door de Duitser Karl Bernhardt (1799-1874), van 1826 tot 1829 bibliothecaris van de Leuvense Rijksuniversiteit, en de Gentse hoogleraar Constant-Philippe Serrure (1805-1872) vergeefse pogingen ondernomen om het werk van Boonen te publiceren [MA VII, nr. 40; VE1880, p. X-XI].

1874 – 1880: Op aanbeveling van schepen Auguste Vanderseypen (1840-1914), besliste de Leuvense gemeenteraad op 23 december 1874 de kroniek uit te geven. Stadsarchivaris Edward van Even (1821-1905) bezorgde de raadsleden een uitvoerig verslag over het handschrift, de auteur en het belang van een uitgave.³ In een brief d.d. 13/14 januari 1876 liet hij verstaan: '*La transcription et l'annotation du livre de Boonen exigerait de grandes soins et de grandes recherches. Pour entreprendre une publication de cette importance, avec quelque chance de succès, on ne peut pas être distrait par d'autres travaux. [...] Il ne me sera pas possible, malgré toute ma bonne volonté,*

d'entreprendre cette tâche difficile et laborieuse tant que je reste chargé de mon travail de bureau' [OA, nr. 86]. Het werk nam drie jaar in beslag. In een brief d.d. 19 juli 1877 meldde Van Even dat de transcriptie voltooid was [MA VII/40]. Inmiddels had de Leuvense uitgever Fonteyn bij de stad een offerte ingediend [OA, nr. 86]: drukkerij Henri Vanbiesem (1844-1908) & Auguste Fonteyn (1843-1909) in de Nieuwstraat [sinds 1895 Léopold Vanderkelenstraat] zou het drukwerk verzorgen; er werd geopteerd voor Hollands papier [Van Gelder & Zonen] en het Elsevier lettertype; de oplage zou 350 exemplaren bedragen; de verkoopprijs werd op 20 BF/boek vastgelegd; boekhandel Emile Fonteyn (1848-1910) in de Naamsestraat zou instaan voor de verkoop. Het hele productieproces beliep 6.000 BF. Op 14 december 1877 werd de overeenkomst afgesloten [OA, nr. 86]. De Belgische regering en de Provincie Brabant steunden het project met resp. 666,66 en 300 BF, de stad investeerde 1033,34 BF. Deze bedragen werden in drie opeenvolgende budgetjaren ingeschreven: 666,66 + 300 + 1033,34 × 3 = 6.000 BF. De boekenverdeling

¹ Bronnen: OA/MA = Stadsarchief, oud/modern archief: OA, nrs. 40 t.e.m. 49 en 86, MA VII, nrs. 40, 41 en 42; KBR = Koninklijke Bibliotheek van België; BCL = *Bulletin communal de Louvain*; VE1880 = Van Evens uitgave.

² E. Put, *Stoet van grote en kleine levens. De Leuvense Ommegang in 1594*, Amsterdam, 2018.

³ BCL, 1874, p. 635-644.

was als volgt:

50 gratis ex.

12 gratis ex.

36 gratis ex.

122 ex.

130 ex.

Ministerie van Binnenlandse Zaken.

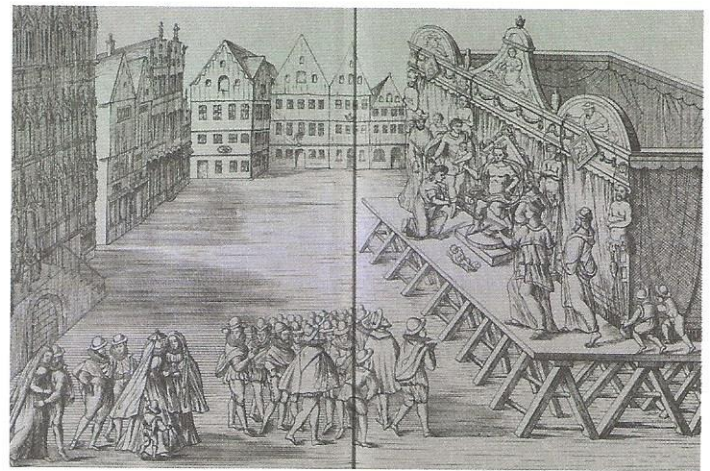
Provincie Brabant.

De Leuvense gemeenteraad en een reeks personaliteiten.

Voorintekeningen. De namenlijst staat vooraan in het boek.

Verkoop via boekhandel Fonteyn.

Om het verhaal van Boonen meer duiding te geven, nam Van Even vier historische documenten in bijlage op: 1. de *tellingen* van huizen en inwoners in de vijf parochies in de jaren 1597-1598 [OA, nr. 3297 = VE1880, p. 319-392]; 2. het *Oud kronijkje van Leuven* van Claes Berwouts (†1555) door Pauwel van den Bossche (†1592), prior van het Sint-Maartens klooster, overgeschreven en aangevuld [KBR, Hs. 8084-8107 = VE1880, p. 393-398]; 3. de *Leuvense kroniek* (1599-1766) van Willem Leunckens (†1773) [OA, nr. 51 = VE1880, p. 399-436];⁴ 4. de *Aantekeningen* van Pelckmans [cf. supra]. Van Even kreeg een speciale toelating om de KBR-handschriften bij hem thuis te transcriberen.

Zwart-wit tekening door Armand Renier in de editie van 1880: 'Vertooning op de Groote Merckt, na de terugkomst van den Omgang (Het oordeel van Salomon)'.

16 platen, mocht Renier het originele handschrift van Boonen benutten. De hele klus moest uiterlijk tegen 31 augustus 1878 klaar zijn. Voor het geleverde werk ontving hij 450 BF. Alle door Renier ondertekende afbeeldingen werden afzonderlijk door ene Q. Vandenbosch gedrukt. De tekeningen zijn verzorgd weergegeven; de platen 19, 34 en 35 uit *L'Omgang* werden niet overgenomen en soms is de schikking aangepast [cf. plaat 17 van *L'Omgang* met de platen 22 en 23]. De uitgave – volledig in het Nederlands – verscheen in twee fazen: begin april 1879 deel 1 [p. 1-256] en eind juli deel 2 [p. 257-520, met bijlagen, register en platen]. Eind juli 1880 kwam het werk – opgedragen aan het Leuvense stadsbestuur – in boekvorm op de markt.⁶

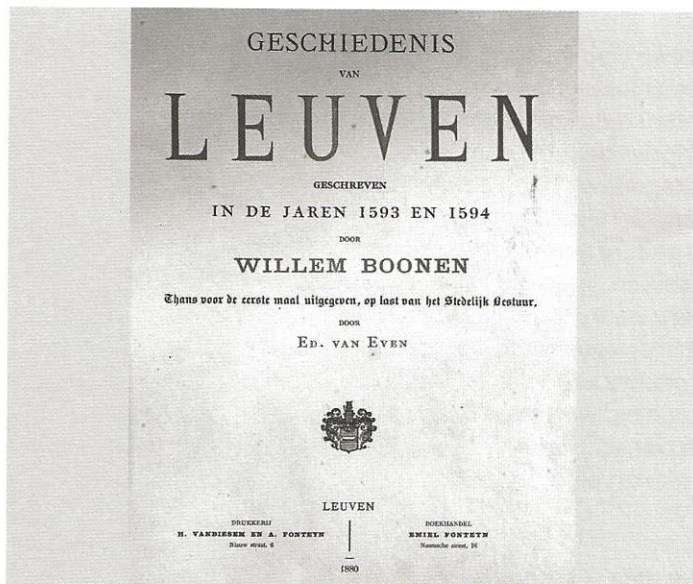
Vereffening

De eindafrekening gebeurde op 21 januari 1882. Van de 130 exemplaren had Fonteyn er 122 verkocht, de acht resterende werden aan de stad overgedragen. De totale verkoop bedroeg 4.800 BF: 117 exx. x 20 = 2.340 [voorintekeningen] + 122 exx. x 20 = 2.440 – 732 [30 % remissie Fonteyn] = 1.708 BF. Batig saldo: 2.340 + 1.708 – 3.100 [investering stad] = 948 BF.

Appreciatie

In de gemeenteraadssitzing van 8 september 1883 ontving Van Even een exemplaar [nu in museum M: OD/196]⁷ met een luxe-boekband, waarop het stadswapen, en met goud op snee, ontworpen door de in Parijs werkzame Leuvense boekbinder Isidore Smeers.⁸ In exemplaar OD/192, met boekband van de Brusselse boekbinder Pierre-François Eenhaes (1823-1910), werden, op het conto van de uitgever, alle tekeningen ingekleurd door ene Verheyden. Het moest geëxposeerd worden op de Nationale Tentoonstelling in Brussel (Jubelpark) die op woensdag 16 juni 1880 opende, maar haalde die datum niet omdat het pas eind juli klaar was.

De uitgave – 'un travail d'érudition de bénédictin [et] d'ardent patriotisme' [Fonson] – dwingt nog steeds bewondering af. Met dezelfde acribie als *Les artistes de l'Hôtel de Ville* (1852), *Jaerboeken der stad Leuven* (1856), *Louvain monumental* (1860), *Het landjuweel van Antwerpen in 1561* (1861) en *L'Omgang de Louvain* (1863), getuigt het ten volle van Van Evens eruditie, niet-aflatende werklust en enorm doorzettingsvermogen.⁹

Titelblad van de editie van de *Geschiedenis van Leuven* van Willem Boonen door Edward Van Even, 1880.

Illustraties

1878: Voor de aanmaak van de zwart-wit tekeningen, gespreid over 57 platen, deed hij een beroep op Armand Renier, van 1875 tot 1879 gedetineerde van de Leuvense centrale gevangenis,⁵ 'fort habile dans l'autographie' [OA, nr. 86]. Hoe dat contact tot stand is gekomen, blijft een open vraag [brief d.d. 28 maart 1878 aan de gevangenisdirecteur]. Voor de afbeeldingen op 41 platen moest Renier zich inspireren aan de illustraties die Van Even in *L'Omgang de Louvain* (1863) had gepubliceerd. Die waren toen gemaakt door de Leuvense kunstschilder Henri Otto (1836-1912) en lithograaf Lodewijk van Peteghem (1825-1901). Waren hun tekeningen en lithostenen niet meer bruikbaar of verdwenen, of ging het om een budgettaire maatregel? Feit is dat het volledige tekenwerk moest worden overgedaan. Voor het wapenschild van Leuven en de handtekening van Boonen 1592 [plaat 43] evenals voor de 390 wapenschilden, verdeeld over

⁴ BCL, 878, p. 323-325; G. Huybens, 'Twee handschriften voor het stadsarchief', in *SALSA! doc.*, 13/3 (2017), p. 4-5.

⁵ Rijksarchief Leuven, *Archief van de centrale gevangenis te Leuven. Overdracht 1997* (inv. 261/01), nr. 17/4369.

⁶ Museum M en het Stadsarchief bezitten resp. 7 en 3 exemplaren.

⁷ BCL, 1883, p. 317-319.

⁸ C. Coppens, 'Een Leuvenaars in Parijs. Boekbinder Isidore Joseph Smeers (1834-1896)', in *Arca Lovaniensis*, 25 (1996), p. 221-255.

⁹ G. Huybens, 'Bibliografie van Edward van Even', in G. Huybens (red.), *Louvain dans le Passé et dans le Présent*, Leuven, 2001, II, p. 33-61.

IN DE KIJKER | De nieuwe website van het Itinera Nova-project

Hadewijch Masure

Dankzij de vernieuwde website www.leuven.be/itineranova maakt het Stadsarchief twee van zijn rijkste archiefbronnen beter toegankelijk: de schepenbankregisters en de stadsrekeningen. Deze bronnen uit het ancien régime (14de – 18de eeuw) bevatten een schat aan informatie over het dagelijkse leven in Leuven en Brabant.

Sinds 2009 en samen met 45 gedreven vrijwilligers werkt het Stadsarchief dagelijks aan de digitalisering en transcriptie van deze twee unieke bronnenreeksen. Dit is een belangrijk, manueel en erg intensief werk. Vrijwilligers scannen de in totaal 1580 registers bladzijde per bladzijde. Op die manier kan je zo goed als alle registers al digitaal bekijken. Daarnaast hebben de vrijwilligers al bijna 100.000 akten omgezet van het oude handschrift naar leesbaar Middelnederlands, de voorloper van onze huidige taal. Het grootste deel van de getranscribeerde akten komt uit de schepenbankregisters uit de 14de en 15de eeuw: deze akten kan je woord voor woord doorzoeken. Naast dit manuele werk, zet het Stadsarchief in samenwerking met het Cologne Centre for e-Humanities in op nieuwe technologie, zoals automatische tekstherkenning.

Na 15 jaar heeft de website van het project recent een flinke make-over gekregen. De sterk verbeterde en intuïtievare zoekmachine heeft meer filtermogelijkheden, geeft zoeksuggesties en maakt gecombineerd zoeken tussen de honderdduizenden akten mogelijk. Verdiep je in testamenten, huwelijkscontracten, verkoopaktes of

getuigenissen van burenruzies of diefstallen in de schepenbankregisters. Of duik in de stadsrekeningen voor informatie over de bouw van het stadhuis, herstellingen aan wegen en de stadsomwalling of feestelijke ommegangen. Deze bronnen geven telkens weer een boeiende inkijk in het alledaagse leven. In de nieuwe rubriek 'akte in de kijker' krijg je een voorsmaakje van de rijkdom aan verhalen.

De nieuwe website is ondertussen goed van de startblokken gekomen. Op twee maanden tijd zijn er bijna 2500 nieuwe transcripties gepubliceerd, een sterke stijging tegenover het maandelijkse gemiddelde van voordien. Samen met de vrijwilligers en andere gebruikers wordt de website ondertussen volop geëvalueerd en nog verbeterd waar mogelijk. De communicatie in diverse media zorgde ook voor heel wat nieuwe kandidaat-vrijwilligers, die nu volop opgeleid worden en binnenkort aan hun eerste transcripties en scans beginnen. Wordt vervolgd dus!

Enthousiast om mee je schouders onder dit project te zetten als vrijwilliger? Alle info op www.leuven.be/vrijwilliger-itineranova of meld je bij het Stadsarchief.

